

מבוא ליחידת הוראה "המאבק על ירושלים"

כתבה: ליאורה כהן

רציונל היחידה

יחידת ההוראה בתחום מורשת ישראל מכילה 5 מערכי שיעור ומתאימה לתלמידים מכיתות ז-ט'.

"העיסוק החינוכי בנושא המאבק על ירושלים הנו במסגרת הנושא "המאבק על הקמת המדינה" בחטיבת הביניים. בהתחשב בהתפתחות ויכולת ההפשטה של התלמידים וההתפתחות הרגשית שלהם, יתרחב העיסוק למעגלים נרחבים של פריסה גאוגרפית ופוליטית מגוונת, דיון במשמעויות של הקמת מדינה לעם היהודי והצורך הבלתי מתפשר בכך".

יש ביחידה זו הצצה לחיי היהודים בתקופה שלפני הקמת המדינה, לעוז הרוח בה נאבקו על מנת לשמור על ירושלים כנגד האויבים מבחוץ וההתגייסות העצומה של התושבים, כל אחד על פי גילו ויכולתו על מנת לתרום למאמץ הלאומי.

יחידת הלימוד מתחברת לתיעוד שנעשה במסגרת תכנית "הקשר הרב דורי" – מרגלית קנטרוביץ לבית אזולאי - [סיפורה של משפחה לוחמת](#).

היחידה מבוססת על הבנת תלאות חייהם של היהודים בירושלים בתקופה של טרם הקמת המדינה, והמאבק על שמירה על העיר כיהודית אל מול צבאות ערב (ירדן) שרצו לכבוש אותה ולמגר את היהודים שבתוכה.

הסיפור מספר קורות משפחה - משפחת אזולאי, בעיר העתיקה ותרומת בני המשפחה, איש איש על פי יכולתו, למאבק על ירושלים.

התכנים מתבססים על תכנית הלימודים לחטיבה העליונה במסגרת היחידה המאבק להקמת המדינה ומלחמת העצמאות בשנים 1945–1949.

בסעיפים:

- מלחמת העצמאות – חלק א': הכוחות הלוחמים, מוקדי הלחימה והמפנה – תכנית ד'.
- ההכרזה על הקמת מדינת ישראל (הוויכוח מתי להכריז על הקמת המדינה), הקמת צה"ל, פירוק המחטרות ופירוק מטה הפלמ"ח.

יחידת הוראה בנושא המאבק על ירושלים

היסטוריה	תחום הדעת	
המאבק להקמת המדינה ומלחמת העצמאות בשנים 1945–1949	נושא בתכנית הלימודים	
הכרת החיים בירושלים והמאבק של תושבי העיר העתיקה לשמירה על העיר כישראלית עד לכניעתה של העיר והיציאה מהחומות.	נושא השיעור	
ליאורה כהן – מדריכה בתכנית הקשר הרב דורי	פיתוח	
חטיבה עליונה : י-יב'	שכבת גיל	
5 שיעורים, כל שיעור 45 דקות.	משך השיעור	
הרחבת עולם הידע של התלמיד בנושא המאבק על הקמת המדינה בכלל והמאבק על ירושלים בפרט.	רציונל למורה	
השיעורים ילמדו במסגרת היחידה המאבק להקמת המדינה ומלחמת העצמאות בשנים 1945–1949 בסעיפים: <ul style="list-style-type: none"> מלחמת העצמאות – חלק א': הכוחות הלוחמים, מוקדי הלחימה והמפנה – תכנית ד'. ההכרזה על הקמת מדינת ישראל (הוויכוח מתי להכריז על הקמת המדינה), הקמת צה"ל, פירוק המחותרות ופירוק מטה הפלמ"ח. 	רצף	
<ul style="list-style-type: none"> הבנת הצורך במדינה יהודית. התוודעות לקורות משפחה ותרומתה למאבק על שימור ירושלים והקמת המדינה. הבנת המצוקה בה חיו יהודי "העיר העתיקה". <p>התייחסות לסיפור מרגלית קנטרוביץ לבית אזולאי מספרת ממאגר הסיפורים הארצי להכרות של משפחה בתקופה של טרום הקמת המדינה, המגינה בעת המאבק על ירושלים.</p> <p>שימוש התלמידים בתוכנות מתוקשבות שונות לתיאור האירועים בירושלים בתקופה זו והאירועים שקדמו לכך ואלו שהיו המשך לאירוע זה.</p>	מטרות תוכן (תחומי תוכן וציוני דרך)	
הרב חיד"א, פוגרום, העיר העתיקה, רובע יהודי, מלחמת השחרור, עוצר, מצור, שבוי, נידון למוות, קשרית, כניעה,	מושגים	
לא הספקתי לחזור הביתה בזמן העוצר סיפורה של משפחה לוחמת, המצור בירושלים, המצור על ירושלים, איך המצור הפריד בין אבי לבין משפחתי , מירושלים עד ירושלים, חיים בירושלים העתיקה לפני קום המדינה	סיפורים ממאגר סיפורי מורשת	
<ul style="list-style-type: none"> איתור מידע רלוונטי ברשת. שימוש בשאלון מקוון שיעור ראשון שיעור שני שיעור שלישי שיעור רביעי שיעור חמישי <p>עבודה באמצעות תכנות מתוקשבות על פי בחירת התלמידים ליצירת ציר הזמן באירועים שקדמו ליציאה מהחומות וליצירת סרטונים לימודיים בנושא זה.</p> <ul style="list-style-type: none"> איתור מידע בסיפורים נוספים ממאגר הסיפורים של "הקשר הרב דורי", על פי הפניות ביחידת הלימוד. 	מיומנויות המאה ה-21	

מהלך השיעור הראשון – החיים בירושלים העתיקה לפני מלחמת השחרור

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה	
	היסטוריה המאבק להקמת המדינה ומלחמת העצמאות בשנים 1945–1949	תחום הדעת	
	הכרת אורח החיים בירושלים בתקופות שלפני מלחמת השחרור: 1913, 1918 והימים שלפני פרוץ הקרבות.	מטרת השיעור	
	החיים בארץ בתקופה שלפני קום המדינה.	פתיחה	
	ירושלים בראי הדורות. סיפורה של ירושלים שלפני פרוץ קרבות מלחמת השחרור, בסרטונים ובתמונות ובסיפורים. סרט: צילומים נדירים מירושלים לפני 100 שנה (1913) תשאול באמצעות שאלון מקוון בעקבות הסרט סרט: ירושלים בשנת 1918 - סרטון העשרה סיפור: חיים בירושלים העתיקה לפני קום המדינה סיפורה של משפחה לוחמת תמונות מהרובע היהודי בעיר העתיקה - מצגת תמונות	גוף השיעור	
	היהודים בעיר העתיקה בירושלים חיו ביחד בני העדות השונות וקיימו חיי שיגרה תקינים לשביעות רצונם.	סיכום	
	סרט: צילומים נדירים מירושלים לפני 100 שנה (1913) סרט: ירושלים בשנת 1918 - סרטון העשרה סיפור: חיים בירושלים העתיקה לפני קום המדינה שאלון מקוון	יישום	
	השיעור מתקיים בכיתת האם תוך שימוש במחשבים ניידים או במעבדת המחשבים.	מעבדת מחשבים או שימוש במחשבים ניידים	

מהלך השיעור שני – מאבק תושבי העיר לשימור העיר בידיהם

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה	
		תחום הדעת	
	היסטוריה	מטרת השיעור	
	הכרת תרומת תושבי העיר העתיקה ותושבי העיר שמחוץ לחומות, במאמץ המלחמתי לשמירה על ירושלים העתיקה כעיר עברית.	פתיחה	
	על המלחמה בירושלים ומטרת צבאות ערב בכללה כיבוש העיר העתיקה. ירושלים הייתה אחד ממוקדי האירועים במהלך המרד הערבי הגדול. כנופיה ערבית שלקחה חלק מרכזי באירועים האלימים התגבשה בסביבות ירושלים כבר בשלהי מהומות 1933. (תחת פיקודו של עבד אל-קאדר אל-חוסייני היא שימשה כבסיס למיליציה צבא מלחמת הקודש שלחמה במהלך מלחמת העצמאות סביב ירושלים ולאורך כביש תל אביב-ירושלים). בשנת 1936 החלה לחימת גרילה ופעולות טרור כנגד תושבי ירושלים היהודים. תחילה הותקפו יהודים תושבי הרובע היהודי. מאוחר יותר תושבי העיר שמחוץ לחומות.	גוף השיעור	
	מהלך האירועים בעיר העתיקה הנצורה בתקופת הקרבות בעיר במלחמת תש"ח עבודה באמצעות שאלון מקוון תוך צפיה בסרט לבד על החומות - סיפורם של לוחמי הרובע היהודי בירושלים בתש"ח ועיון בסיפור סיפורה של משפחה לוחמת ולמידת העובדות והמהלכים כמו גם תחושות התושבים הנצורים.	סיכום	
	האזרחים בעיר משני צידי החומות לקחו חלק במאבק ועשו למען שימור העיר בידי כוחותינו.	יישום	
	שאלון מקוון לבד על החומות - סיפורם של לוחמי הרובע היהודי בירושלים בתש"ח	מעבדת מחשבים	
	השיעור מתקיים בכיתת האם תוך שימוש במחשבים ניידים או במעבדת המחשבים.	שיעורי בית	
	-		

מערך השיעור השלישי – היציאה מהחומות

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה	
		תחום הדעת	
	היסטוריה	מטרת השיעור	
	הכרת הנסיבות שגרמו לכניעה וליציאת היהודים מהעיר העתיקה הכרת תחושותיהם של היהודים הנסוגים מסיפורים אישיים.	פתיחה	
	תמצית מהלך הארועים בארץ ובמזרח התיכון שהובילה למאבק על ירושלים הענין המיוחד של העדות השונות בעיר	גוף השיעור	
	איתור מידע לצורך הבנת הנסיבות למצב העיר ולכניעת הרובע היהודי. עבודה באמצעות שאלון מקוון .	סיכום	
	הבנת הגורמים לכישלון המערכה על ירושלים התוודעות לתחושות אנשי העיר בעת המלחמה והנסיגה	יישום	
	שאלון מקוון סרט - ח"בתש היהודי הרובע על הקרב בירושלים היהודי הרובע לוחמי של סיפורם - החומות על לבד בתש"ח סרט חקר תוך שימוש באתר מט"ח הקרב על ירושלים – מט"ח ובסיפור סיפורה של משפחה לוחמת	מעבדת מחשבים	
	שימוש במעבדה או במחשבים ניידים לתחילת בניית היישום בכיתה	שיעורי בית	
	-		

שיעור רביעי - סיכום הנלמד על ידי בניית יישום מתוקשב

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה	
	היסטוריה המאבק להקמת המדינה ומלחמת העצמאות בשנים 1945–1949	תחום הדעת	
	בניית יישום מתוקשב המסכם את רצף האירועים בירושלים מהימים שלפני הקרבות ועד לאחר הכניעה.	מטרת השיעור	
	סיכום רצף האירועים הסבר על תהליך העבודה: בחירת יישום מתוך האתר כלים קטנים גדולים ובניית ייצוג מתוקשב למהלך האירועים.	פתיחה	
	עבודה של התלמידים בבניית היישום	גוף השיעור	
		סיכום	
		יישום	
	השיעור מתקיים בכיתת האם תוך שימוש במחשבים ניידים או במעבדת המחשבים.	מעבדת מחשבים או שימוש במחשבים ניידים	
	סיום בניית היישום המתוקשב	בבית	

שיעור חמישי - הצגת תוצרים ורפלקציה

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה	
	היסטוריה המאבק להקמת המדינה ומלחמת העצמאות בשנים 1945–1949	תחום הדעת	
	הצגת היישום המתוקשב שנבנה על ידי התלמידים לצורך הצגת החומר הנלמד.	מטרת השיעור	
	הסבר על מהלך השיעור ומילוי הסקר המקוון .	פתיחה	
	הצגת התוצרים	גוף השיעור	
	משוב חופשי על העבודה המתוקשבת ותרומתה לתלמידים	סיכום	
	כלים מתוקשבים שונים על פי בחירת התלמידים	יישום	
	השיעור מתקיים בכיתת האם תוך שימוש במחשבים ניידים או במעבדת המחשבים.	מעבדת מחשבים או שימוש במחשבים ניידים	

ביבליוגרפיה

- [צילומים נדירים מירושלים לפני 100 שנה \(1913\) - סרט](#)
- [ירושלים בשנת 1918 - סרט](#)
- [תמונות מהרובע היהודי בעיר העתיקה -מצגת תמונות](#)
- [הקרב על הרובע היהודי בתש"ח - סרט](#)
- [לבד על החומות - סיפורם של לוחמי הרובע היהודי בירושלים בתש"ח - סרט](#)
- [תמונות של כניעת הרובע היהודי בירושלים](#)
- [הרובע היהודי במלחמת העצמאות](#)
- [הרובע היהודי במלחמת השחרור](#)
- [ירושלים: היציאה מהחומות](#)

סיפורים מתוך מאגר סיפורי מורשת

- [סיפורה של משפחה לוחמת](#)
- [חיים בירושלים העתיקה לפני קום המדינה](#)
- [הרובע היהודי במלחמת העצמאות](#)
- [לא הספקתי לחזור הביתה בזמן העוצר](#)
- [המצור בירושלים](#)
- [מצור בירושלים](#)
- [ירושלים – המצור על העיר בזמן מלחמת השחרור](#)
- [איך המצור הפריד בין אבי לבין משפחתו](#)
- [מירושלים עד ירושלים](#)